מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות נח.

כדי שתהא בהמה מצויה (כ). דיין דאין גורן מעשר בהמה עד פרום הרגלים ומשכי לאינשי בהמתן עד אותו זמן דלא לשתעיטנו עד שיעברם בזמן הגורן שהוא סמוך לרגל ומגלה שיהו בהמות מצויות לעולי רגלים ליקח מהן בין לאמילה בין לקרבנות ואע"ג דתנן וכו': **מצוה.** להתעבר[1] דלישעבר: **דטבלא בגורן.** מדרבנן כדאמרן בתמני' דמשהגיע הגורן לא ימכור ולא יאמור עד שיעבר: **פרום.** כמו פרוסה: ל' יום. ופלגא הרי ע"ז יום: (ג) [2] **וכן עוזי.** נמי סבר דזמן הגורן הוי בפרום [3] אחר ע"ז ימים קודם דמיוסם כ"ש דאדר עד תרביסר דניסן הרי ע"ז: **זימנין דמיקלע ביום ל'.** כי הוי אדר מלא: **לא קביע ליה זמן.** לאיחה יום של אדר אחריו: **דלא נפיש.** בהמות דעולדו מפרום הפסח עד אותו זמן להכי לא מקדים ומעבד ע"ז ימים קודם הרגל כבשאר הרגלים: **דאי אמרת וכו' שלמי לה.** דבאר דליהוו מעשרים לחדבנו וליכלו כולהו בהמותן: **כפי עומן.** ולא עם אותן שעולדו קודם אלול ולהכי אי הוה מאחר שלא לעבר (ד) עד יום האחרון של אלול שהוא בפרום אתא ע"ז ימים אחי לערבוביי אתו דאלול והנהו דאב בהדדי וקמעבר מן האדם על הישן הילכך מקדים ומעבד אתו דקין ביום האחרון של אב וקודם לא דכל כמה דמצינא נקרוביי לרגל כי היכי דלא לישלמו קודם עבדינן: **ביום ל'.** של אב: **ובעינן היכירא.** דנהי דליכא למימר דליתו לעשורי אתו דאלול והנהו דאב בהדדי מעשר דאתמי הוו אותן של אלול ממוסרי זמן מעשר דאתמי יום לאשון של אלול הוא היכירא בעינן למעבד דלא ליתו לעשורי היום ולמחר מדש ישן בהדדי מדש אלול וישן אב ולהכי לא מיעשרי אתו דאב בהדדי אלול כלל ואתיא ביום ל': **כרשב"ג דאמר.** דהלכות הפסח אמי שבתות קודם וכאותו זמן נמי מעשרינן. ולהנהו תנאי ליתו להו פרום: **באחד בשבתי וכו'.** ולהכי לא מצי לאחוויי מלעבר עפי מיום אחרון של אלול דבעינן היכירא כין מדש לישן. ונמסי' ר"ה (דף ח.) מפרש טעמייהו דר' אלעזר ור"ש וטעמא דר"מ: **סקרפא.** בלע"ז מצו"ל שלובעין העשרי: **שוא"ל וכלו אומרים כך.** דר"מ אומר באחד באלול וא"ל ור"ש אומרים באחד בתשרי אני יודע הלכה כמי הילכך אתלויים כו': **חוץ מן הקרא הזה.** היינו ר"ע והא דבעינן בכולהו הם"ם רבי יהושע בן קרחה היינו בן של ר"ע דבעינן בתם (שבועות דף ו.) אמר לו ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע. אלמא דבן עזאי היה מכם גדול והיה יודע להבחין אחה טעם יפה וה"נ הוי מלי למיקם אטעמייהו הי מיסתבר שפיר: **מפי שמועה אמרוה.** דבין ר"מ ור"ש ור"ש אמרי מילתייהו מפי השמועה מפי חגי זכריה ומלאכי ולכן לא היה רוצה בן עזאי לסמוך על מעשיו ולקבוע הלכה בהכרעתו: **ס' בשבתי וס' בשב.** שאחריו מצטרפין אע"פ שיש גרנות ביניתייס:

רש"י בת"י וגוטל

כדי שתהיה מצויה. למכור לעולי רגלים דכיון דלא מתעברי לא שחטי להו ולא מזבחי להו עד פרום החג דמעברן: **ואע"ג דתנן מוסר עד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט.** דגורן הוא דקונין למעבר אע"פ לא שמעי להון עד דמעברן: **דניחא ליה לאינש דלעבד מצוה בבמוניה.** שאין חסר כי כלום שהוא עצמו מקריב מעשרו ואוכלו שלמים: **דטבלא בגורן.** כי היכי דגורן קונעא למעבר משנתמדת בכרי מדשלייתא כך ימים הללו קונעים את הבהמות מדרבנן כדתנן הגיע הגורן לא ישחוט על מעשר: **פרום פלגא.** פרוקה משמע דבר הפרום לכי מלקים: **שוא"ל בכל' הפסח קודם לנפסח.** והיינו נמי מהלכות הפסח דמעשרין לבהמות דליתמוי למיכל בדבל. (כדאמרינן אידי דלא נפיש בחד בתשרי ר"ה הילכך מקדימין לכם כל"ע נתלוי ולא נפיש בחד בתשרי ר"ה דלא מעברי אע"ג דהוא כ' שבתות קודם משום דבעי היכרא בחדש וישן: **וכמאי דקמפלגי.** דהא בן עזאי [נמי] סבר דזמן גרגן הוי בפרום הפסח ע"ז יום קודם דיום כ"ע בחדר ר"ד דעיקר הרי ע"ז: **ומנין.** דע"ז יום קודם הפסח מקבע ביום ל' בחדר כגון דהוי אדר מלא ר"ח לא הוי עד יום ל"א ויום אחד קודם ניסן הוי פרום הפסח דהייט ר"ד מניסן ומ' מחדר: **ומנין דמקלע.** פרום ביום כ"ע בחדר כשהוא חסר דהוי ר"ח יום ל' הלכך לא קבע זמן לפרום [הפסח]: **כמ' כסיון.** מאי טעמא דבן עזאי דלא אמר ע"ז יום כדאמר בפסח אחרי דלא נפיש אותן ולדות (אפילו) דמעוטו נהמות יולדות מניסן ועד עכרת אם מקדים ומעבר להו ע"ז יום שלמי לאוכלן (נאכלין) קודם עכרת ולא תהיה בהמה מצויה לעולי רגלים: **כן עוזי לעעמיה דאמר.** לקמן האלולים מתעברין לעצמן ואין מצטרפין עם אותן שנולדו קודם שלמ' בא' בחדר ר"ה למעבר בהמה הוי' חדש וישן ולא עם אותן הנולדים אחר אלול שמא בא' בתשרי הוי ר"ה והוה ליה חדש וישן ומדמפקת ליה אימת ר"ה אלול לא מצי קאי אטעמא: חמשה בתשרי וחמשה באב הבא מיצטרפין: פשיטא. דלבן עזאי לא מיצטרפין אלולים: מהו דתימא כי היכי דמפסקי שנים. ראשי שנים דאין מעשרין מחדש על הישן הכי מפסקי גרנות הגוך חמשה דתשרי וחמשה דאב דיש ביניהן גרנות אימא לא ליצטרפו קמ"ל דמצטרפי כדתנן חמשה בר:

ניחא ליה לא"ניש דליעביד מצוה בממוניה. אע"ג דלפני [1] הזמן יכול לעבר ולשחוט ולמכור כיון שקבעו חכמים זמן דרך הוא [2] להמתין עוד ולעבר הכל ביחד: **ואי אפשר לעשר ביו"ט משום** שקרתא. [3] [וא"מ] מיפוק ליה משום דאין מקדישין בי"ט [4] י"ל לא הייתי אוסר להקדישו שמא יבא להקדישו דהיינו גזירה לגזירה דהיא גופה לא אסור להקדיש בי"ט אלא מדרבנן [5] כדאמרינן התם (ביצה דף ט:) דאין רוכבין ע"ג בהמה ומפרש טעמא שמא יבא מן לתמוס וקאמר ש"מ תמוסין דאורייתא [6] לא גזירה שמא יתמוך זמורה ועוד מלי למימר דאפילו להקדישו היה יכול בי"ט [7] משום שלמי שמחה כדאמר פ' שואל (שבת דף קמח:) מקדיש אדם שפחו בשבת ומגיענתו ברגל ומיהו הא [8] דאמר התם וכרים [9] (תמיד נשחטו) [10] היינו דוקא חיובות הקבוע להם זמן אבל אין קבוע להם זמן אין מקדישין ולא מסתבר שיהא מעשר כחובות הקבוע להן זמן [11] כשיגיע להו לשלמי שמחה דא"כ נדרים ונדבות נמי שהגיע שמחה כדאמר בתם: חגיגה (ל' ז:) ומ"מ כאן משמע דלא שייכי הכי שיעורי דביו"ט של ר"ה קיימי וי"ל כיון דעשירי מפליגי קדום אפילו לא קרא עשירי ולא שייך [12] לאיסור הקדש כזה ביו"ט [13]: **חוץ** מן הקרא הזה. פ"ה [14] היינו ר"ע ור' יהושע בן קרחה [15] מי פני ליה לאמר ר"ע דאמו שמכירו בלשון גנאי כדכתיב (מ"ב ב) עלה קרח וכפ' שואל (שבת ד' קנב.) אמר [16] מהכא נקרמינהא כמה ונגנאי נתכוון [17] ובמס' מגילה (דף כח.) דרי שאל את רבי יהושע בן קרחה במה אתרכת ימים [ובו'] ואמר לו רבי ברכני ואמר לו יהי לון שתגיע לאלי שני ואילו ר"ע כשנאה בת בלנה שנע בן מ' שנה היה וקבל עליו לעסוק בתורה [18] ובסוף מ' שנים ומ' שנה פרגם ישראל ובספרי (פרשה ברכה) תניא ד' מיו ק"כ שנה משה והלל וכרבן יוחנן בן זכאי וק"ע וכיוסף שמת ר"ע (קדושין דף עב.) עולד רבי ואפילו עולד ר' יהושע בשנה ראשונה שנאה בת בלנה שנע [19] לא היה כי אם שמונים בן בעולד רבי ולבל הפחות היה ר' יהושע בן ק"מ שנה כשבירך רבי בדפחות מע' שנה לא היה מברכו [20] שכן מי שנת פחם אדם בכתיב (תהלים ל) ימי שנותינו ע' [21] ואם היה רבי בן ס' שנה נמצא כשברכו להגיע לאלי ימיו לא ברכו רק י' שנה ומה ברכה היתה זו ושוד [22] לכאורה מסתבר שלא עולד עד שעשה כי רב תרתי מרי [23] ותרתי מרי שנין נמצא כשהיה ר' יהושע בן ק"מ שנה [24] היה רבי יותר מתלי שניו ורבינו נסים פי' [25] (קרמה) רבי אלעזר בן עזריה דאמר כיוהשלמי שהיה קדם [26] (וא"ל יהושע מהכא לקרמינהא) וי"ת מפרש [27] שם אדם [28]:

מפי חגי זכריה ומלאכי. פ"ה וכיון דנבואה היא כהילכתא אלא טעמא היא וליכא למיקם עלה ע"י טעם [29] אחה מהם עיקר ולא היה לו להזכיר נבואה דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא היה לו לומר הלכתא גמירי לה [30] ופרק כהן גדול (מיר דף נב.) גבי רוכב הקב עצמות ואחי לוג דם [31] נמי אמר מפי השמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי ומיהו קשה [32] מהא דדרים בפ"ק דר"ה (דף מ.) [33] מקרא עשר תעשר מקים מעשר בהמה למעשר דגן [34] ר"מ סבר נא' באלול מה מעשר דגן סמוך לגמרו עשוהו כו' ר"א ור"ש סברי מה מעשר דגן ר"ה אלו תשרי כו' ור"ל דאפ"ה כיון דהכך דרשות מפי השמועה [35] חגי וזכריה ומלאכי לא היה יכול לברר איזה עיקר: וגוטל

כדי אשתהא בהמה מצויה לעולי רגלים ואע"ג דתנן [2] עד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט ניחא ליה [3]. [4] דליתעביד מצוה בממוניה והדר לזבון וליכול ואמאי קרי ליה גורן דטבלה בגורן [5] וכמה פרם פירש ר' יוסי בר' יהודה אין פרם פחות מט"ו יום מאי משמע א"ר אבהו פרום פלגא פלגא דמאי פלגא דהלכות פסח כי הא [6] דתניא [7] שואלין ודורשין בהלכות פסח לפסח ל' יום [8] רשב"ג אומר שתי שבתות: בן עזאי אומר בכ"ט באדר בא' בסיון: במאי קמיפלגי ר"ע ובן עזאי ר"ע סבר אדר הסמוך לניסן זימנין מלא וזימנין חסר זימנין דמיקלע ביום ל' וזימנין דמיקלע בכ"ט ומשום הכי לא קביע ליה זמן ובן עזאי סבר [9] אדר הסמוך לניסן לעולם חסר הילכך קביע ליה זמן בכ"ט באדר באחד בסיון איידי דלא נפישי אי אמרת ליקדים לעשר עד דמטי רגל שלמי להו: בכ"ט באב וכו': בן עזאי לטעמיה דאמר האלולין מתעשרין בפני עצמן וליעשרינהו ביום ל' זימנין דמחסרין ליה לאב ובעינן למיעבד הכירא בחדש וישן: ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בניסן בא' בסיון וכו': בא' בניסן כרשב"ג [10] דאמר ב' שבתות בא' בסיון כדאמרן בכ"ט באלול רבי אלעזר ור' שמעון לטעמייהו [11] דאמרי בא' בתשרי ר"ה למעשר בהמה: ולמה אמרו בכ"ט באלול ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא י"ט וכו': ותיפוק ליה דבעינן למעבד הכירא בחדש וישן הדא ועוד קאמר הדא דבעינן למיעבד הכירא בחדש וישן ועוד מפני שהוא י"ט ואי אפשר לעשר ביו"ט [12] משום קשרתא: ר"מ אומר באחד באלול ר"ה למעשר בהמה בן עזאי אומר וכו': [13] תניא אמר בן עזאי הואיל והללו אומרים כך והללו אומרים כך האלולין מתעשרין לעצמן וליחזי טעמיה דמאן מסתבר וכי תימא [14] לא מצי קאי אטעמייהו והתניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומין עלי [15] כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה א"ר יוחנן מפי השמועה אמרוה מפי חגי זכריה ומלאכי תניא [16] [17] באיזה צד אמר בן עזאי האלולים מתעשרין לעצמן נולדו לו ה' באב וה' באלול אין מצטרפין ה' באלול וה' בתשרי אין מצטרפין ה' בתשרי וה' באב מצטרפין פשיטא מהו דתימא כי היכי דמפסקי שנים מפסקי גרנות קמ"ל כדתנן חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה אין מצטרפין חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אמר רבא לדברי בן עזאי נולדו לו חמשה באב וחמשה באלול וחמשה בתשרי כונסן לדיר להתעשר וגוטל

הגהות הב"ח

(א) נמ' מעיל (בפאה לד) תפ"מ וע"ש ס"ל כיצד: (ב) רש"י ד"ה כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים דכיון דאין גורן מעשר משהגיע הגורן לא ימכור ולא יאמור עד שיעבר הס"ד ותפ"מ ד"ה ולא נ"ל דתנן וכו' דליתעביד מצוה לעשר הס"ד ומיהו [ל' יום וכו' ביום כפ"ד ותפ"מ מ"ה במאי קמפלגי ר"ע ובי"ע דהא בן עזאי נמי: (ד) ר"ה כפני עלמן ומיהו שלא לעבר תנינו דקיין עד יום שלמנין:

לעזי רש"י

מצרי"א, מיצ"א (מיצי"א). צבע אדום (והעשיר פתחונות הנעופרת).

שיטה מקובצת

(א) ליה לאינש דליעבד מצוה: (ב) בגורן מדרבנן: (ג) תי' רשבא"א שתי שבתות נמתק: (ד) תימא דלא מצי למיקם אטעמייהו: (ה) מה"ד במאי קמפלגי דהא בן עזאי: (ו) בפרוס הפסח תי' הגה נמתק: (ז) דלמני הגורן תי' הגמ נמתק: (ח) סקרתא והנ"ג אמרינן בפ"ק דתענית דאין יוצא ידי חובתו בתעשר בהמה משום סקרתא דאתי לאפרושי מעשר בהמה ב"י"ש ותימה למה לי שעמא דסקרתא תיפוק: (ט) ב"י"ש כדתנן בפ' בתרא ד"י"ש ומיהו אההיא דתענית י"ל דאי לאו טעמא דסקרתא לא: (י) מדרבנן דהכ"ג אמרינן התם בכבשה גבי אין יכולי בהמה דפפרוש שעמא: (יא) אלא נזירה כו' דעד הזה מצי: (יב) ב"י"ש לצורך שלמי שמחה כי ההיינו דוקא חובות שקבוע להם ומן אבל שאין קבוע להם ומן התם תנן אין מקדישין: (יג) ומן כשנדיר להו: (יד) שייך לאסור: (טו) פ"ה דהיינו: (טז) וקשה לר"ת מ' סני כו' שמזכיר אותו בלשון גנאי על שם קרחוה דלשון גנאי הוא כדכתיב: (יז) אמר ליה הוהא מינא לר' יהושע מהכא כו' נתכוון דעד מקדקדן ר"ת מהא דאמרינן בפס' מגילה: (יח) בהגהה ובסוף ספרי תנא דאהבעים שנה שישמש ת"ח וכו' ומ' שנים פרוס ישראל וכל ימיו מאה ועשרים שנה דתשיב התם ד' חיו: (יט) שבע אמתי לא: (כא) שכן הם מחם שנות חיי אדם: (כב) בהם שבעים שנה ואז: (כג) דעוד דפסתבר שלא הולידו פמנה עד: (כד) פרי שנה: (כה) שנה כבר היה: (כו) פפרש רקרחה הוא שם אדם: (כז) טעם ולדעת דברי איזה כו' להזכיר לשון נבואה: (כח) לה רבן ההיא דנדר פרק: (ל) דם דאמר נמי מפי: (לא) ומיהו ס"ס קשה כאן דבפ"ק דר"ה דרש לקרא דכתיב עשר: (לב) דגן דר"מ סבר בא' באלול דמה מעשר כו' דר"א ור"ש סברי דמה מעשר: (לג) השמועה דחגי וזכריה:

עין משפט נר מצוה

לג א מי' פ"ז מהל' בכורות הלכה מ:
לד ב מי' פי' מ' הלכות: לה ג מיש"ש פ"ט מיתן תכנ סעיף ה:
לו ד מי' פ"מ מהלכות קדוש החודש הלי ה:

מסורת הש"ס

(א) [ועיל"ת: סמחים ד: כ"מ כט:], (ב) סמחים ו. ומ"ש תוספות דמצלה פ"ג ה"כ, (ג) [ר"ה יט:], (ד) [סמחים ו. וש"נ], (ה) [ר"ה כ.], (ו) [תענית ח.], (ז) [תוספות דר"ה פ"ש ה"ו], (ח) [ביאור מעוכת ומחוק תמלה בגליה סוף דף קמ.], (ט) [תוספות דר"ה פ"ש ה"ו ומיהו אמרינן לעולם דלא נפיש אמרינן דלא נפיש אמרינן דלא נפיש אמרינן